

ks. Robert Kantor

<https://orcid.org/0000-0002-8599-7705>

robert.kantor@upjp2.edu.pl

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

<https://ror.org/0583g9182>

Małżeństwo i rodzina w pracach v Synodu Diecezji Tarnowskiej

W grudniu 2016 roku Biskup Tarnowski, Andrzej Jeż, zwołał v Synod Diecezji Tarnowskiej [dalej: v SDT] w celu podjęcia refleksji nad obecną sytuacją diecezji i stanem duszpasterstwa. „Synod daje nam okazję do pewnego globalnego spojrzenia na obecny stan naszej diecezji. Pozwala postawić ogólną diagnozę, aby w oparciu o nią obrać dalsze kierunki pracy duszpasterskiej”¹. Pasterz diecezji tarnowskiej w liście zapowiadającym v SDT zarysował sytuację diecezji tarnowskiej. Zauważył wpływ destrukcyjnych ideologii na życie wiernych, rosnącą liczbę rozpadających się małżeństw, kryzysy przeżywane przez młodzież oraz wielką rolę mediów, które można wykorzystać pozytywnie w ewangelizacji. Wreszcie wspomniał o reformie nas samych². Głównym

1 A. Jeż, *Kościół na wzór Chrystusa. List pasterski zapowiadający v Synod Diecezji Tarnowskiej*, w: *Biuletyn v Synodu Diecezji Tarnowskiej*, Tarnów 2017, nr 1, s. 10.

2 A. Jeż, *Kościół na wzór Chrystusa*, s. 9. „Wyrazem odnowy życia naszej diecezjalnej wspólnoty winna być nade wszystko głęboka reforma nas samych, uporządkowanie spraw własnego sumienia, zbliżenie się do Chrystusa przez stałą formację i pogłębienie życia sakramentalnego. W obecnych czasach nie wystarcza już bowiem wiara, która jest jedynie otrzymanym w łańcuchu pokoleń dziedzictwem. Współczesne realia życia i misji Kościoła wymagają przekonującego uzasadnienia wiary, która jest w nas, a także gotowości do jej obrony, gdy jest kwestionowana lub atakowana. Nasza odnowa będzie się opierać na wielkich skarbach Kościoła: życiu słowem Bożym i mocą sakramentów, co pozwoli nam zawsze

celem Synodu było – w zamiarze Biskupa Tarnowskiego – ukazanie duchowego, duszpasterskiego i materialnego dziedzictwa Chrystusowego Kościoła diecezji tarnowskiej; ożywienie wiary, nadziei i miłości w osobistej i wspólnotowej relacji z Chrystusem w Kościele; wskazanie nowych dróg duszpasterstwa w zmienności świata ku niezmienności Chrystusa³.

W ogólnie zarysowany cel v SDT wpisuje się tematyka małżeństw i rodzin. Tytuł niniejszego opracowania dotyczy właśnie tej problematyki podejmowanej w okresie przygotowawczym synodu oraz w pracach Komisji Głównej, której zwieńczeniem był dokument końcowy zatytułowany „Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej”, przyjęty przez aklamację na II sesji plenarnej 21 kwietnia 2019 roku. Celem artykułu jest zaprezentowanie czytelnikowi zagadnień dotyczących małżeństw i rodzin podczas prac v SDT, najpierw w okresie przygotowawczym, prezentując spektrum postulatów wiernych, a następnie w okresie głównym, owocem którego był wspomniany dokument. Opracowanie jest oparte w całości na tekstach źródłowych zawartych w Aktach v Synodu Diecezji Tarnowskiej, XXII, tom 1.

Postulaty dotyczące rodziny w okresie przygotowawczym v SDT

W dekrete powołującym Komisję Przygotowawczą Biskup Tarnowski zaznaczył, iż celem tejże Komisji jest „przygotowanie właściwych prac synodalnych, opracowanie związanych z Synodem pomocy duszpasterskich dla wiernych, opracowanie Regulaminu Synodu, hymnu i logo Synodu oraz określenie kwestii, które staną się przedmiotem obrad synodalnych”⁴. Jedną z powołanych jednostek był Zespół ds. Rodziny.

pozostać w tajemnicy miłości Trójcy Przenajświętszej. Tradycyjne duszpasterstwo, będące podstawą duchowości naszej diecezji, pragniemy podtrzymywać, umacniać i rozwijać, aby utrwalone przez wieki formy pobożności zostały podjęte przez następne pokolenia. Synod daje nam okazję do pewnego globalnego spojrzenia na obecny stan naszej diecezji. Pozwala postawić ogólną diagnozę, aby w oparciu o nią obrać dalsze kierunki pracy duszpasterskiej” (tamże, s. 10).

³ Por. A. Jeż, *Kościół na wzór Chrystusa*, s. 11. Por. kan. 460 KPK.

⁴ A. Jeż, Dekret powołujący Komisję Przygotowawczą z 16 grudnia 2016 roku, w: Akta v Synodu Diecezji Tarnowskiej [dalej: AVSDT].

Charakterystyka Zespołu ds. Rodziny oraz cele ogólne

Od kondycji rodziny zależy nie tylko stan społeczeństwa, lecz teraźniejszość i przyszłość życia Kościoła. Wszelkie istotne kwestie dotyczące życia społecznego znajdują swoje odbicie w rodzinie i odwrotnie: sprawy rodzinne rezonują w społeczeństwie. Zależność ta wynika z nieusuwalnego sprzężenia zwrotnego pomiędzy tymi dwoma rzeczywistościami. Podobne zjawisko możemy zaobserwować w relacji rodziny i Kościoła. Zespół ds. Rodziny zauważył, że trudno przecenić znaczenie tejże relacji dla obydwu jej podmiotów. Kościół wie, iż jego siła w dużej mierze warunkowana jest jakością życia rodzinnego. Z drugiej strony zaś, to Kościół buduje piękne i trwałe rodziny głównie dzięki temu, że pomaga im nawiązywać, podtrzymywać i rozwijać relację z Chrystusem. To od Jezusa Chrystusa rodziny mogą czerpać moc, aby przeciwstawić się temu wszystkiemu, co je potencjalnie może osłabić czy nawet zniszczyć. „To przede wszystkim od Jezusa, żyjącego w Kościele, rodziny mogą czerpać siłę do tego, aby się stale wzmacniać i rozwijać – stając się coraz bardziej tym, czym są w zamysłu Boga: żywym obrazem Bożej miłości, sanktuarium życia i fundamentem społeczeństwa (por. EiE, 94)”⁵.

W opinii Zespołu kwestie rodzinno-kościelne jawią się poniekąd jako priorytetowe. Rodzina, zwłaszcza w obecnym czasie – wielkiej mobilności społecznej, kontestowania tradycyjnych wartości, epidemii rozwodów, aksjologicznego chaosu i kultu przyjemności, potrzebuje gruntownej refleksji nad tym, jakie wsparcie może otrzymać ze strony całej wspólnoty Kościoła. Optymalną formą tegoż twórczego zamyślenia i działania jest synodalna refleksja całej rodziny Kościoła tarnowskiego. Chodzi w niej przede wszystkim o to, aby każda rodzina diecezji tarnowskiej stawała się coraz bardziej „Kościołem domowym na wzór Chrystusa”⁶.

Kwestie rodziny dotyczą całego spektrum duszpasterskiej działalności Kościoła. Nie mogą jednak przez to rozpląnąć się w ogólnikowych dyskusjach. Zespół ds. Rodziny podjął tematy tradycyjnie przynależące do duszpasterstwa małżeństw i rodzin. Rodzina jest zjawiskiem złożonym, Zespół współpracował więc z innymi specjalistycznymi duszpasterstwami oraz posiłkował się zdobyczami nauk, zwłaszcza tych, które zajmują się fenomenem człowieka i wspólnoty ludzkiej (antropologia, psychologia czy socjologia). Zespół podjął tematy dotyczące kondycji rodziny na każdym etapie jej życia i rozwoju.

5 AVSDT, XXII, t. 1. Dokumenty Komisji Małżeństw i Rodzin, s. 585.

6 AVSDT, XXII, t. 1, s. 585.

Starał się możliwie jak najszerzej spojrzeć na kwestię przygotowania do małżeństwa oraz realizacji powołania małżeńskiego i rodzicielskiego. Pochylił się też nad nowymi wyzwaniem, będącymi wynikiem wpływu współczesnego świata na rozumienie i realizowanie życia w rodzinie⁷. W tym celu Zespół korzystał z wielu dokumentów Kongregacji Nauki Wiary⁸, Papieskiej Rady ds. Rodziny⁹ czy dokumentów Kościoła w Polsce¹⁰.

Cele ogólne Zespołu można sprowadzić do siedmiu:

- realizacja celów i postulatów v SdT w aspekcie rodziny;
- dyskusja nad tematami nadesłanymi przez Sekretariat Synodu i wspólne szukanie rozwiązań;
- przygotowanie zapisów statutów v SdT odnoszących się do małżeństwa i rodziny;
- wypracowanie materiałów (konspektów) w ramach poszczególnych Zespołów;

7 AVSDT, XXII, t. 1, s. 584.

8 Deklaracja *Persona humana* (1975); Instrukcja *Donum vitae* (1987); List *Annus internationalis* (1994); Instrukcja *Dignitas personae* dotycząca niektórych problemów bioetycznych (2008).

9 The Sexual Exploitation of Children (1992); The Natural Methods for the Regulation of Fertility (1992); The Rights of the Family and the Media (1993); The Rights of the Family on the Threshold of the Third Millennium (1993); The Institutes for the Family and for Bioethics (1993); 25th Anniversary of *Humanae vitae* (1993); The Rights and Care of the Elderly (1993); Family and Adoption (1994); The Family and the Cairo Conference (1994); Marriage and the Family in the World (1994); May The Domestic Church be the Sanctuary of Life (1995); The Family and the Economy in the Future of Society (1996); The Dignity of the Family and Life in American Politics (1996); The Family and Demography in Europe (1996); The Family: Gift and Commitment (1996); Liberalization of Drugs? (1997); The Pastoral Care of the Divorced and Remarried (1997); Families of Children with Cerebral Impairments (1997); The Family—Rio de Janeiro (1997); Declaration on the Decrease of Fertility in the World (1998); Human Rights and the Rights of the Family (1998); The Family and Human Rights on the 50th Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights (1999); The Family and Life in Europe Today (1999); Declaration on the Resolution of the European Parliament, with Equates the Family with „De Facto” Unions, Including Same Sex Unions (2000); Family, Marriage and „De Facto” Unions (2000).

10 Instrukcja dotycząca przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego oraz wprowadzenia nowego obrzędu sakramentu małżeństwa (1975); Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie duszpasterstwa małżeństw o różnej przynależności kościelnej (1987); Instrukcja dla duszpasterzy w sprawie małżeństwa konkordatowego (1998); Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin (2003); Rada do spraw Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, Służyć prawdzie o rodzinie i małżeństwie (2009); II Polski Synod Plenarny, Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie (1991).

- konsolidacja środowiska duszpasterstwa małżeństw i rodzin; tworzenie „Wspólnoty Wspólnot” poprzez zaangażowanie każdej wspólnoty o charyzmacie rodzinnym w prace Synodu; wytworzenie atmosfery zrozumienia i współdziałania.
- włączenie specjalistów z dyscyplin wspierających rodzinę w działanie duszpasterstwa małżeństw i rodzin diecezji tarnowskiej; zainicjowanie prac interdyscyplinarnych w służbie rodzinie.
- budzenie i ugruntowywanie świadomości, że troska o rodzinę zajmuje centralne miejsce w duszpasterskiej działalności Kościoła¹¹.

Głównym jednak zadaniem Zespołu było przygotowanie i zdefiniowanie wyzwań w obszarze duszpasterstwa małżeństw i rodzin, którymi powinien zająć się Synod. Do Zespołu ds. Rodziny zostali zaproszeni reprezentanci ruchów i wspólnot o charyzmacie rodzinnym oraz innych wybranych grup. Na to zaproszenie wszyscy odpowiedzieli pozytywnie, co pozwoliło zbudować relatywnie reprezentatywną grupę, która obrazowała całość działań dla małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej. Znaleźli się w niej reprezentanci Domowego Kościoła, Stowarzyszenia Rodzin Katolickich, Spotkań Małżeńskich, Wspólnoty Mamre, Wspólnoty Sychar, Wspólnoty Galilea, Mężczyzn św. Józefa, Szkoły Nowej Ewangelizacji im. św. Józefa w Tarnowie, Wspólnoty Rodzin Tratatowych, Stowarzyszenia Ojców w Obronie Dzieci i Integralności Rodziny, Duszpasterstwa Związków Niesakramentalnych, studentów Diecezjalnego Studium Rodziny, doradców życia rodzinnego, rodzin niepełnych oraz małżeństw niedeklarujących formalnego uczestnictwa w jakimś ruchu czy wspólnocie. Praca tego Zespołu zaowocowała wieloma wymiernymi inicjatywami, które *par excellence* ukazywały istotę synodu, tzw. „synodalność” – współpracę dla dobra Kościoła. Wspólne działania tak wielu ruchów i stowarzyszeń, działających na rzecz rodziny, pozwoliły zbudować ideę „Rodziny Wspólnot”. Opiera się ona na założeniu, że dla dobra Kościoła oraz małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej należy wspólnie działać, tworząc jedność w różnorodności. Współpraca ta jednak nie ma się opierać na jej korporacyjnym rozumieniu, lecz na modelu współpracy analogicznym do relacji w rodzinie. Sens tych założeń wyraża się więc w sformułowaniu „Rodzina Wspólnot”. Taki charakter działania został przyjęty jako model pracy Zespołu ds. Rodziny przy Komisji Przygotowawczej v SDT oraz jako wzorzec, który będzie wprowadzany w działanie całego duszpasterstwa małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej. W duchu tej idei zostało

11 AVSDT, XXII, t. 1, s. 581–582.

przygotowane w 2017 roku Diecezjalne Święto Rodziny w Starym Sączu, gdzie „pod jednym dachem” mogły zaprezentować się wszystkie wspólnoty działające dla dobra małżeństw i rodzin. Podczas tego święta rozdawano ulotki „Rodzina Wspólnot” oraz wyświetlono premierowo film, który przekazywał informacje o każdej z tych wspólnot, odpowiadając na pytania uporządkowane według schematu: (1) Kim jesteśmy? (2) Co robimy? (3) Gdzie nas znaleźć? Oprócz tych i podobnych działań, Zespół ds. Rodziny zaproponował cykl powiązanych ze sobą miesięcznych tematów synodalnych, które po zaakceptowaniu przez Komisję Przygotowawczą v SDT stały się obowiązującymi tematami formacyjnymi w pierwszym roku Synodu, poświęconym rodzinie. Były one wykorzystane jako temat pierwszej części spotkań Parafialnych Zespołów Synodalnych, kazania podczas niedzieli synodalnej, audycji w radiu RDN, artykułu w tarnowskim „Gościu Niedzielnym”. Ich treść była także podstawą do comiesięcznych spotkań Stowarzyszenia Rodzin Katolickich, niektórych Kręgów Domowego Kościoła i innych wspólnot. Począwszy od maja 2018 do kwietnia 2019 roku, tematy te były następujące: modlitwa w rodzinie chrześcijańskiej, dialog małżeński i rodzinny, relacje w rodzinie wielopokoleniowej, przekazywanie wiary w rodzinie (katecheza rodzinna), wychowanie dzieci i młodzieży w rodzinie, dziedzictwo rodziny diecezjalnej, kryzysy wspólnoty rodzinnej, celebrowanie świąt w rodzinie, towarzyszenie osobom w sytuacjach nieregularnych, rodzina w potrzebie, rodzina a media, rodzina a kapłaństwo i życie konsekrowane. Finałnym dziełem Zespołu ds. Rodziny było opracowanie tekstu, który stał się częścią niepublikowanego dokumentu „Dokument Końcowy Komisji Przygotowawczej v SDT”. Komisja Przygotowawcza miała bowiem m.in. za cel przygotowanie dokumentu końcowego swojej pracy, określając w nim cele i zadania poszczególnych komisji synodalnych. „Dokument Końcowy Komisji Przygotowawczej v SDT” stał się więc dokumentem „początkowym” dla pracy komisji synodalnych po powołaniu ich w Okresie Głównym v SDT, który nastąpił po uroczystej inauguracji v SDT 21 kwietnia 2017 roku¹².

Tematy płynące z diecezji

Zespół ds. Rodziny w ramach okresu przygotowawczego dokonał bardzo szerokiej kwerendy w diecezji poprzez ankiety oraz dyskusje w ramach parafialnych zespołów synodalnych. Tematy można podzielić na pięć zagadnień.

12 AVSDT, XXII, t. 1, s. 578.

Towarzystwo narzeczonym

- Opracowanie nowego modelu przygotowania do małżeństwa w parafiach.
- Przeredagowanie protokołów do badania kanonicznego narzeczonych (obecne pytania często nie obejmują nowych rzeczywistości, np. nowych form uzależnień).
- „Rodzinne” sprofilowanie funkcji kancelarii parafialnej, aby stała się ona miejscem formowania narzeczonych.
- Wyznaczenie w danym regionie kapłana, który posiadałby odpowiednie kwalifikacje i zaplecze kadrowe, by prowadzić cyklicznie spotkania w dekanatach swego rejonu; na przykład tzw. wieczory dla zakochanych, przygotowanie profesjonalnych zespołów do prowadzenia kursów przedmałżeńskich i dni skupienia.
- Zwrócenie uwagi na poziom kursów przedmałżeńskich organizowanych w parafiach – należałoby tworzyć zespoły, które poprowadziłyby takie kursy.
- Wyakcentowanie oferty kursorekolekcji dla narzeczonych w domach rekolekcyjnych. Warto się zastanowić, czy nie uczynić ich obowiązkowymi. Na kursy prowadzone w parafiach przychodzą często zbyt młodzi ludzie, którzy jeszcze nie myślą na poważnie o małżeństwie, nie mają jeszcze narzeczonego, czy narzeczonej.
- Rozbudowanie i rozszerzenie kursów dla narzeczonych prowadzonych w domach rekolekcyjnych tak, aby większa liczba osób mogła brać w nich udział (np. więcej serii).
- Przyjmowanie na katechizację przedmałżeńską tylko par narzeczeńskich.
- Podkreślanie wielkiej wartości weekendowej katechizacji przedmałżeńskiej, zwłaszcza w kontekście zjawiska emigracji.
- Zwrócenie uwagi na to, aby kursy przedmałżeńskie odbywały się w małych grupach, w formie dialogowanej, a zajęcia prowadzone były także przez specjalistów (małżonków, doradców życia rodzinnego etc.).
- Zaproponowanie i zorganizowanie w ramach katechez dorosłych/młodości w parafiach cyklu katechez przygotowujących do małżeństwa bez wydawania świadectw; dla narzeczonych zaś wyznaczenie obowiązku uczestniczenia w rekolekcjach przedmałżeńskich.
- Zobligowanie, aby katechezy przedmałżeńskie prowadzili starannie dobrani świeccy z odpowiednim stażem małżeńskim, a tematyka katechez zawierała zagadnienia religijne i antropologiczne (relacja: Bóg i bliźni).

- Zaproponowanie różnorodnych form towarzyszenia narzeczonym – np. oprócz katechizacji przedmałżeńskiej obowiązkowe krótkie rekolekcje.
- W przygotowaniu do małżeństwa podkreślenie kwestii ewangelizacji młodych, pogłębienia ich życia duchowego. Zaakcentowanie przygotowania do sakramentu, a nie tylko przekazania określonego kwantum wiedzy.
- Podkreślenie znaczenia budowania więzi w przygotowaniu do małżeństwa.
- Zaakcentowanie zupełnie wyjątkowego charakteru małżeństwa sakramentalnego, tak dla samych małżonków, jak i dla rodziny oraz Kościoła;
- Podkreślenie roli świadectw małżeństw w procesie przygotowania do małżeństwa.
- Opracowanie jednolitych wskazań odnośnie do celebracji sakramentu małżeństwa (co wolno a czego nie w kwestii oprawy muzycznej, wystroju kościoła, dopuszczania różnych „pomysłów” inspirowanych mediami).
- Uporządkowanie kwestii liturgicznych w sprawowaniu sakramentu małżeństwa i ustalenie granic dopuszczalności wszelkich interpretacji obrzędów.
- Reforma wytycznych tak względem organizacji, jak i udziału w dniu skupienia narzeczonych. Warto się zastanowić, czy takie spotkania nie powinny odbywać się w ośrodkach rekolekcyjnych?
- Prowadzenie dni skupienia wyłącznie przez duchownych odpowiednio do tego predysponowanych; (niekoniecznie musi to być notariusz, który jest dekanalnym duszpasterzem rodzin)¹³.

Towarzyszenie małżonkom, troska o wychowanie dzieci i młodzieży w rodzinie, pomoc w budowaniu rodziny wielopokoleniowej

- Zmiana sposobu wyboru oraz zadań dekanalnego duszpasterza rodzin.
- Stworzenie bazy danych kapłanów dobrze pracujących z określoną grupą środowiskową – np. chętnych do wyjazdu na rekolekcje wakacyjne z rodzinami.
- Odpowiednia formacja rodziców (w trakcie przygotowania do poszczególnych sakramentów dzieci oraz już po ich przyjęciu).
- Wypracowanie wspólnego (z innymi duszpasterstwami) schematu katechezy rodzinnej w kontekście sakramentalnym.
- Przemyślenie i proponowanie nowych form rekolekcji dla rodzin z dziećmi.

13 AVSDT, XXII, t. 1, s. 578–579.

- Korzystanie z dorobku ruchów i stowarzyszeń w zakresie pracy formacyjnej z małżonkami w parafiach.
- Stała i planowa formacja małżonków i rodziców – nie może to być tylko spontanicznie i okolicznościowo.
- Kontynuowanie duszpasterstwa rodzin w dotychczasowym kształcie ze szczególnym uwzględnieniem małżeństw w wieku średnim, które najczęściej przeżywają kryzys.
- Formacja rodziców obok formacji młodzieży.
- Ożywienie katechez przy udzielaniu sakramentów świętych: chrztu, pierwszej spowiedzi i komunii św., bierzmowania. Powinny być one organizowane kilka razy w roku tylko dla rodziców (bez dzieci).
- Ożywienie katechezy parafialnej dla dorosłych.
- Rozbudowanie sieci i zakresu działania poradni rodzinnych.
- Zmodernizowanie poradni specjalistycznych ARKA.
- Rozszerzenie zakresu pomocy małżeństwom/rodzinom w kryzysie.
- Poszerzenie zakresu szkoleń i przygotowań pracowników do poradni rodzinnej.
- Poprowadzenie kampanii informacyjno-zachęcających, by rodziny przeżywające trudności szukały oparcia w parafialnych poradniach rodzinnych.
- Wprowadzenie konieczności posiadania misji kanonicznej od biskupa diecezjalnego dla wszystkich osób posługujących w duszpasterstwie rodzin (poradnie rodzinne, specjalistyczne poradnie „Arka”, współprowadzący katechizację przedmałżeńską).
- Zatróśczenie się w jeszcze większym stopniu o duszpasterstwo młodych małżonków z małymi dziećmi.
- Formacja młodych małżeństw – propozycje rekolekcji, kursów, warsztatów, poszerzenie oferty poradni rodzinnych.
- Różnorodna katechizacja dla młodych małżonków i rodziców.
- Znalezienie sposobów na większe angażowanie (się) młodych małżonków w pracę duszpasterską czy zrzeszanie (się) ich w grupach przy parafii.
- Stałe „monitorowanie” wyzwań stawianych przez młodych małżonków i znaki czasu, aby reagować na nie adekwatnym duszpasterstwem.
- Wypracowanie narzędzi do rozwoju duszpasterstwa rodzin w parafiach.
- Zaproponowanie i rozwinięcie różnorodnych form towarzyszenia małżeństwom.

- Wyznaczenie w kościele odpowiedniej przestrzeni dla rodziców z małymi dziećmi uczestniczących we mszach świętych czy nabożeństwach.
- Zachęcanie rodziców do korzystania z sakramentu pokuty przy tej samej okazji, co ich dzieci.
- Pastoralnie pogłębione celebrowanie jubileuszy małżeńskich.
- Wsparcie rodziny w procesie przekazywania wiary.
- Troska o to, aby nauki dla młodych były żelaznym punktem każdego rekolekcji parafialnych.
- Organizowanie w parafii uroczystości związanych z jubileuszami małżeńsko-rodzinnymi – tę tradycję trzeba pielęgnować i rozszerzać.
- Stworzenie miejsc w parafii, w których małżeństwa dojrzałe mogłyby się spotykać, wzajemnie ubogacać i krzepić swoimi doświadczeniami.
- Pomoc małżeństwom w kryzysie – umiejętne pokierowanie do właściwych instytucji.
- Korelacja działań we współpracy z duszpasterstwem dzieci i młodzieży – jakość życia rodzinnego warunkuje kondycję dzieci i młodych.
- Podkreślenie roli ojca w rodzinie.
- Odnowienie (wspólnej) modlitwy w rodzinie.
- Pogłębiona refleksja katechetyczna i homiletyczna poświęcona kryzysom i zagrożeniom życia rodzinnego.
- Podkreślenie znaczenia wychowania dziecka przez rodziców.
- Dowartościowanie roli dziadków w przekazie wiary najmłodszym.
- Podkreślanie religijnego wychowania w rodzinie.
- Wskazanie małżeństwa sakramentalnego jako wzoru i sposobu życia.
- Rozwinięcie katechezy dla dorosłych o zagrożeniach (uzależnienia, gender, itp.)¹⁴.

Towarzystwo osobom żyjącym samotnie i rodzinom niepełnym

- Pastoralne dostrzeżenie osób samotnie wychowujących dzieci.
- Ożywienie duszpasterstwa osób samotnych (opuszczonych przez współmałżonka, żyjących w separacji, wdowieństwie, bezzennych).
- Objęcie większą duszpasterską troską ojców i matek samotnie wychowujących dzieci.

¹⁴ AVSDT, XXII, t. 1, s. 575–577.

- Objęcie większą duszpasterską troską osób opuszczonych przez współmałżonka.
- Rozwinięcie duszpasterstwa młodych osób żyjących w pojedynkę (tzw. singli)¹⁵.

Towarzyszenie osobom w sytuacjach nieprawidłowych

- Wypracowanie modelu duszpasterstwa związków niesakramentalnych.
- Zaproponowanie różnorodnych form towarzyszenia związkom niesakramentalnym.
- Pomoc małżeństwom niesakramentalnym w odnalezieniu się we wspólnocie Kościoła.
- Systematyczne organizowanie nabożeństw, rekolekcji czy dni skupienia dla osób w sytuacjach nieprawidłowych – podawanie na bieżąco informacji o tego typu wydarzeniach.
- Dołożenie wszelkich duszpasterskich starań, aby osoby żyjące w związkach niesakramentalnych nie czuły się odrzucone przez Kościół/parafię/księdza¹⁶.

Towarzyszenie rodzinom emigracyjnym

- Ożywienie duszpasterstwa emigracyjnego.
- Systematyczna opieka duszpasterska nad rodzinami, z których jeden z małżonków (lub nawet obydwaj) przebywają stale lub często na emigracji zarobkowej. Chodzi o to, aby uchronić małżeństwa/rodziny przed kryzysami, a nawet rozpadem.
- Pastoralna i wieloaspektowa (samorząd, szkoła, ośrodki różnorakiego wsparcia osób starszych i młodocianych etc.) pomoc „dziadkom”, którzy zastępują rodziców w wychowaniu wnuków.
- Pastoralna i wieloaspektowa (jw.) opieka na dziećmi „eurosierotami”.
- Okazyjne (rekolekcje, odpusty, święta) organizowanie w parafii nabożeństw i modlitw za współmałżonka nieobecnego w domu.

¹⁵ AVSDT, XXII, t. 1, s. 575.

¹⁶ AVSDT, XXII, t. 1, s. 574.

- Cykliczne organizowanie dla współmałżonków/rodzin osieroconych przez emigrację zarobkową spotkań na zasadzie grupy wsparcia¹⁷.

Dokument sesji plenarnej pt. „Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej”¹⁸ — proces jego powstania

W Okresie Głównym rozpoczęła swoją pracę Komisja Małżeństw i Rodzin powołana przez Biskupa Tarnowskiego. Początek jej pracy zakończył funkcjonowanie Zespołu ds. Rodziny Komisji Przygotowawczej, która z chwilą inauguracji v Synodu przestała istnieć a wraz z nią wszystkie Zespoły, które wchodziły w jej skład. Komisję utworzyły osoby, które pracowały w Zespole ds. Rodziny Komisji Przygotowawczej oraz inne, nowe osoby. Podczas prezentacji dokumentu pt. „Duszpasterstwo Małżeństw i Rodzin w Diecezji Tarnowskiej”, przewodniczący Komisji ks. Piotr Cebula podziękował wszystkim członkom i konsultorom Komisji za trud i radość współtworzenia oraz za owocną współpracę nad dokumentem. W Komisji było 29 członków: Agnieszka Juszczyk (*sekretarz Komisji*), ks. Janusz Adamczyk, Agnieszka Katarzyńska, Sylwia i Dominik Kuligowie, Magdalena Kleczyńska, ks. Wojciech Karpiel, ks. Marek Kluz, Elżbieta i Piotr Smajdorowie, Anna i Jerzy Talarowie, Anna i Paweł Bogdanowiczowie, Paulina i Jacek Snopkowscy, Iwona i Andrzej Bernachowie, Grażyna i Andrzej Janikowie, Magdalena Zabiega, ks. Adam Nita, Marta i Jarosław Łazarczykowie, ks. Józef Partyka, Marzena Bajorek, s. Monika Ostaszewska, ks. Krzysztof Ciebień. Konsultorami było 56 osób: ks. Władysław Szewczyk, ks. Ryszard Piasecki, ks. Janusz Kłęczek, ks. Jan Banach, Halina i Krzysztof Olchawowie, Maria Mączarowska, ks. Andrzej Augustyn, Katarzyna i Rafał Puciłowscy, ks. Grzegorz Ociepka, Renata Smoleń, ks. Ryszard Biernat, Karolina Walczak, Gabriela i Tomasz Ożóg, Marta i Marcin Babula, Dominika i Andrzej Grudzińscy, Danuta i Janusz Sneka, Katarzyna i Tomasz Śliwa, ks. Rafał Stós, Barbara Krasoń, Maria i Wojciech Wołosowscy, ks. Bogusław Tokarz, Patrycja Szatan, ks. Marcin Duś, Joanna Sadowska, Edyta Mróz, Elżbieta i Emil Gąsiorek, Waldemar Srebro, Agnieszka i Sławomir Kurzydym, Anna i Krzysztof Więckowscy, Marta i Jarosław Bodziony, ks. Józef Młyński, Małgorzata Lubas, ks. Janusz

17 AVSDT, XXII, t. 1, s. 573.

18 Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, w: AVSDT, XXII, t. 1, s. 547–571.

Paciorek, ks. Wiesław Susz, Anna Łabędź, ks. Mariusz Żaba, Monika i Mieszko Tutajowie, ks. Damian Migacz, Marta Mordarska, Ewa Danielska, ks. Marek Synowiec, Joanna Długosz, Bogumiła Olejnik¹⁹.

Dokument „Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej” otrzymał swój zasadniczy kształt w Komisji Małżeństw i Rodzin. Proces jego powstawania obejmował następujące etapy: (1) recepcja tekstu „Komisja Małżeństw i Rodzin” (fragment z „Dokument Końcowy Komisji Przygotowawczej v SDT”), (2) przygotowanie w Komisji Małżeństw i Rodzin pierwszej wersji Dokumentu „Duszpasterstwo Małżeństw i Rodzin w Diecezji Tarnowskiej” i dalsze permanentne prace, (3) wysłanie projektu Dokumentu do konsultorów Komisji (56 osób), (4) przekazanie projektu Dokumentu do Parafialnych Zespołów Synodalnych (ta szeroka konsultacja obejmowała więc całą diecezję tarnowską), (5) konsultacja w ramach Komisji Głównej v SDT i Komisji Synodalnych, (6) praca Konsultorów powołanych przez Biskupa Tarnowskiego (ks. Robert Kantor, ks. Adam Kokoszka, ks. Piotr Łabuda, ks. Janusz Królikowski, ks. Jacek Nowak, ks. Piotr Cebula), (7) przekazanie projektu Dokumentu do wszystkich Członków Synodu i naniesienie poprawek. Ostateczna struktura Dokumentu „Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej” została wypracowana w gronie wyżej wymienionych Konsultorów Biskupa Tarnowskiego. Stanowił on pewien wzorzec dla kolejnych dokumentów, które podobnie jak duszpasterstwo małżeństw i rodzin, będą chciały uchwycić całość danego obszaru duszpasterstwa.

Kościół tarnowski małżeństwu i rodzinie

W dokumencie zaprezentowanym na II sesji plenarnej pt. „Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej” wybrzmiewa w sposób klarowny, że małżeństwo i rodzina są podmiotem duszpasterskiej troski o rodzinę. Działania duszpasterstwa małżeństw i rodzin nie powinny więc zmierzać do zastępowania funkcji przynależnych rodzinie, lecz je budzić i wspomagać ich działanie. Należy więc pomóc małżeństwom i rodzinom, aby same odkrywały wartość i piękno wspólnoty, którą tworzą, bo tylko wtedy mogą umacniać swoją rodzinę, jak też inne rodziny przykładem swego życia. Rodzina powinna więc służyć sobie samej i innym we wzajemnym uświęcaniu. Rodzina

19 AVSDT, XXII, t. 1, s. 544.

jest miejscem uobecniania się Kościoła poprzez realizowanie „w domowym Kościele” misji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej Chrystusa²⁰.

Podkreślono, że świadome przeżywanie przez małżonków tajemnicy sakramentu małżeństwa jest świadectwem dla innych małżeństw sakramentalnych, które jeszcze nie odkryły obecności Chrystusa w ich sakramentalnej więzi. Może także stać się inspiracją do zawarcia sakramentu małżeństwa przez osoby żyjące w kohabitacji. Ukazanie wartości i piękna życia małżeńskiego oraz duchowej siły wypływającej z sakramentu, jest ważnym elementem promowania chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny. Katechizacja (a często ewangelizacja) rodziców i całych rodzin powinna być prowadzona przy okazji przygotowania ich dzieci do przyjęcia sakramentów świętych: chrztu, pierwszej spowiedzi i komunii św., bierzmowania. Dokument zachęca, by odpowiednią katechizacją objąć w tym przypadku nie tylko dzieci, ale także rodziców. To oni są, jako pierwsi nauczyciele wiary, głównymi odpowiedzialnymi za przygotowanie swoich dzieci do przyjęcia poszczególnych sakramentów. Szczególną troską należy objąć młode małżeństwa. Już na etapie bezpośredniego przygotowania do sakramentu małżeństwa należy ukazać narzeczoną drogę towarzyszenia młodym małżeństwom, którą proponuje wspólnota Kościoła tarnowskiego. Wskazane jest zaprezentowanie wspólnot o charyzmie rodzinnym, które działają w diecezji oraz elementów duszpasterstwa małżeństw i rodzin, które koordynuje Wydział Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin Kurii Diecezjalnej w Tarnowie (dalej: Wydział). Narzeczoną należy przedstawić formy duszpasterstwa małżeństw jako naturalną kontynuację przygotowania do małżeństwa²¹.

Niezwykle ważną kwestią, jaką porusza dokument, to zadbanie, by tematyka nienaruszalności prawa do życia od poczęcia do naturalnej śmierci była systematycznie przypominana oraz by zachęcać całe rodziny do zaangażowania w dzieło obrony życia ludzkiego. „Warto włączać całe rodziny do uczestnictwa w organizowanym podczas Dnia Papieskiego Diecezjalnym Marszu dla Życia i Rodziny, który jest szczególnym dniem afirmacji życia”²².

Rodzice powinni zawsze pamiętać, że środowiskiem naturalnym i niedającym się zastąpić przez żadne inne w wychowaniu człowieka, jest rodzina. W niej dokonuje się wymiana wychowawcza darów między rodzicami

20 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 1–2.

21 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 5–6.

22 Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 6.

i dziećmi oraz między małżonkami, która przyczynia się do budowania komunii osób. Fundamentem wychowania religijno-moralnego jest wiara. Dlatego rodzice powinni m.in.:

- troszczyć się o wspólne przystępowanie do komunii św., zwłaszcza w niedziele i święta, w pierwsze piątki miesiąca, w uroczystości i rocznice rodzinne,
- pielęgnować zwyczaj wspólnej codziennej modlitwy wieczornej połączonej z rachunkiem sumienia,
- podtrzymywać tradycje, zwyczaje religijne i elementy celebracji świąt w rodzinie,
- uczyć czci i poszanowania krzyża i obrazów religijnych, przydrożnych kapliczek, elementów sakralnych w przestrzeni publicznej jako znaków naszej wiary,
- uczyć wdzięczności dla poprzednich pokoleń za ich przekaz i pielęgnowanie wiary,
- uświadamiać konieczność modlitwy za dusze zmarłych (msze święte, wypominki, różaniec)²³.

Wielką wartość w kształtowaniu właściwego oblicza rodziny ma wychowanie patriotyczne. Dokument v Synodu Diecezji Tarnowskiej zachęca parafie, aby wspólnie z rodzicami i szkołą podejmowały to zadanie – angażując zarówno młodzież, jak i starszych, dbając o pielęgnowanie nabożeństw religijno-patriotycznych oraz o ukazywanie piękna polskiej tradycji i historii²⁴.

Dokument zachęca wspólnotę parafialną do systematycznej modlitwy za małżeństwa i rodziny, a nawet organizowania w parafiach specjalnego dnia modlitw w tej intencji. Duszpasterze winni informować, że modlitewne wsparcie rodzinom zapewniają również inne małżeństwa w parafii, a także zakony czynne i kontemplacyjne²⁵. Wreszcie zwraca się uwagę na to, by zorganizować w parafii, jako rodzinie rodzin, miejsce przyjazne małżonkom i rodzinom (np. kawiarenka), gdzie mogłyby się odbywać spotkania małżeństw, rodzin z dziećmi, a także seniorów²⁶.

23 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 9.

24 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 10.

25 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 11.

26 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 12.

Wyzwania dla małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej

Dokument pt. „Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej” zwraca uwagę na to, że zagrożeniem i jednocześnie próbą dla jedności małżeńskiej i rodzinnej jest zjawisko emigracji. Dotyczy ono rodzin dotkniętych brakiem jednego lub obojga rodziców oraz małżeństw doświadczających rozłąki. Wyjście naprzeciw wyzwaniom naszych czasów, w kwestii ograniczania destrukcyjnych skutków tych procesów, jest ważnym zadaniem duszpasterskim, realizowanym na wielu płaszczyznach. Działania diecezjalne, które wychodzą naprzeciw wyzwaniom duszpasterstwa małżeństw i rodzin w kontekście emigracji, należy podejmować we współpracy z duszpasterstwem polonijnym, uwzględniając regulacje prawne istniejące w Kościołach partykularnych. Otaczając troską rodziny, które doświadczają zjawisk związanych z emigracją, dokument proponuje konkretne rozwiązania:

1. Przygotowanie do dyspozycji duszpasterzy materiałów w językach obcych, które pomogą im skuteczniej prowadzić duszpasterstwo oraz spełniać obowiązki kancelaryjne wobec osób, przebywających na terenie diecezji tarnowskiej i nie znających języka polskiego. Przy tej okazji warto ukierunkowywać i uwrażliwiać grupy, wspólnoty małżeńskie oraz instytucje, które działają w ramach duszpasterstwa małżeństw naszej diecezji, na kwestie otwartości wobec małżeństw obcokrajowców. W tym działaniu należy akcentować, że taka otwartość może i powinna stać się wielką szansą do ewangelizacji.
2. Troska o rodziców dotkniętych problemami związanymi ze zjawiskiem emigracji, którzy z tego powodu sami wychowują dzieci. Warto wprowadzać na terenie diecezji tarnowskiej różne formy duszpasterstwa (rekolekcje, dni skupienia), ukierunkowane konkretnie na tę grupę.
3. Organizowanie w sanktuariach, np. raz w miesiącu, nabożeństw w intencji rodzin przeżywających skutki zjawisk emigracyjnych²⁷.

Kolejnym wyzwaniem dla duszpasterstwa małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej jest wsparcie małżeństw i rodzin przeżywających kryzysy. Troska o małżeństwa i rodziny jest troską całego Kościoła. W obliczu kryzysów należy szukać rozwiązań zgodnych z nauką Kościoła, które doprowadzą do odnowienia w małżonkach relacji z Bogiem, sobą nawzajem i z pozostałymi członkami rodziny. Szczególną rolę we wspieraniu małżeństw przeżywających kryzys

27 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 56–59.

odgrywają kapłani. To oni poprzez duchową pomoc, proces rozeznawania, sprawowane sakramenty, obudzenie w małżonkach świadomości obecności Boga w ich małżeństwie, mogą pomóc w uzdrowieniu więzi małżeńskiej. Zadaniem duszpasterzy jest więc:

1. Odszukanie w parafii małżeństw i rodzin znajdujących się w sytuacjach trudnych, np. podczas wizyt duszpasterskich, spotkań w kancelarii parafialnej, odwiedzin chorych, spotkań związanych z przygotowaniem do sakramentów itp.
2. Towarzyszenie im z miłosierdziem i cierpliwością – rozwijając duszpasterstwo więzi – na kolejnych etapach ich wzrostu. W towarzyszeniu ważną sprawą będzie podjęcie próby uzdrowienia zranionych uczuć i wynagrodzenie krzywd.
3. Ukazanie możliwości pomocy ze strony Kościoła. W takich przypadkach pomocą służy diecezjalna struktura specjalistycznych poradni rodzinnych;
4. W sytuacji, gdy małżonkowie lub ich dzieci borykają się z problemem uzależnień, duszpasterz winien zaproponować im skorzystanie z pomocy świadczonej przez instytucje działające na terenie diecezji²⁸.

Dużym wyzwaniem dla duszpasterstwa małżeństw i rodzin jest rosnąca liczba „małżeństw na próbę”, rzeczywistych wolnych związków, katolików związanych tylko ślubem cywilnym, rozwiedzionych, którzy zawarli nowy związek i innych sytuacji nieprawidłowych. Dokument zachęca, by nieustannie poszukiwać adekwatnych sposobów docierania do tych osób z przesłaniem Ewangelii. Rosnąca liczba związków niesakramentalnych inspirowała do podjęcia próby towarzyszenia tym osobom, aby zrozumiały sedno swojego dramatu i sytuację, w jakiej się znalazły oraz – w konsekwencji – odnalazły swoje miejsce w Kościele. Towarzyszenie osobom żyjącym w związkach niesakramentalnych wspiera w diecezji tarnowskiej duszpasterstwo związków niesakramentalnych, na czele którego stoi diecezjalny duszpasterz związków niesakramentalnych. Duszpasterstwo to działa w ramach Wydziału ds. Małżeństw i Rodzin Diecezji Tarnowskiej i podejmuje współpracę z Sądem Diecezjalnym. Duszpasterstwo związków niesakramentalnych organizuje w głównych ośrodkach diecezjalnych rejonowe spotkania oraz rekolekcje dla osób w sytuacjach nieregularnych. W razie potrzeby służy także duszpasterzom w organizowaniu takich grup w poszczególnych parafiach. Szczegółowe

28 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 61–62.

zasady działania duszpasterstwa związków niesakramentalnych określa *Statut duszpasterstwa związków niesakramentalnych* zatwierdzony przez Biskupa. Działanie duszpasterskie wobec związków niesakramentalnych w pierwszej kolejności powinno prowadzić do udzielenia fachowej pomocy prawnej w poradniach przy Sądzie Diecezjalnym. Pomoc ta może prowadzić m.in. do tego, aby na drodze kościelnego procesu sądowego ustalić ważność lub nieważność pierwszego związku małżeńskiego. Następnie należy kontynuować rozeznanie o charakterze duszpasterskim. Powinno ono mieć formę indywidualnego, systematycznego i długotrwałego kierownictwa duchowego, które w konsekwencji może prowadzić do różnych form integracji ze wspólnotą Kościoła. Kapłani powinni wspierać osoby żyjące w związkach niesakramentalnych w integracji wzajemnej i ze wspólnotą, poprzez odkrywanie przynależności do Kościoła, która jest najlepszą przeciwwagą dla zła. Ważne jest wskazanie różnych form ich obecności we wspólnocie Kościoła, w zależności od etapu rozwoju, na jakim się znajdują (formy spotkania z Bogiem – czytanie Słowa Bożego, uczestnictwo we mszy świętej i nabożeństwach, uczestnictwo w spotkaniach prowadzonych z myślą o nich, zaangażowanie w dzieła prowadzone przez Kościół), łącznie z możliwością uczestniczenia w życiu sakramentalnym pod określonymi warunkami zawartymi w *Familiaris consortio*, 84. Uwzględniając fakt, iż osoby żyjące w związkach niesakramentalnych nie mogą zasadniczo przystępować do komunii świętej, wskazane jest, aby duszpasterze zachęcali je do bliższego przyłgnięcia do Słowa Bożego. Kościół bowiem pragnie nas karmić Ciałem i Słowem Pańskim, zaś Chrystus Pan może leczyć nasze ciała swoim Ciałem i swoim Słowem, które jest żywe i skuteczne (por. Hbr 4, 12). Zasadne zatem jest zapraszanie osób żyjących w związkach niesakramentalnych do wspólnotowej i indywidualnej lektury Pisma Świętego. Warto także, aby takim osobom podpowiadać, jak w sposób pogłębiony korzystać ze skarbcza Słowa Bożego²⁹.

Wreszcie innym wyzwaniem duszpasterstwa małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej jest towarzyszenie osobom żyjącym w pojedynkę. Wsparcie osób porzuconych winno być szczególną troską Kościoła, obejmującą osoby porzucone przez współmałżonka, a zachowujące wierność złożonej przysiędze małżeńskiej. Za koordynację wsparcia dla małżonków skrzywdzonych i porzuconych są odpowiedzialni dekanalni duszpasterze małżeństw i rodzin. Zachęca się, aby osoby świeckie, współpracując z dekanalnymi duszpasterzami małżeństw i rodzin, włączyły się w troskę o małżonków skrzywdzonych

29 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 64–67.

i porzuconych. W zależności od potrzeb zachęca się do tworzenia grup wsparcia dla osób porzuconych, rozwiedzionych czy żyjących w separacji. Koordynatorzy tych grup powinni być zobowiązani do organizowania cyklicznych spotkań zgodnie z wcześniej zatwierdzonym przez Wydział Małżeństw i Rodzin planem formacji. Osobom porzuconym należy zapewnić opiekę duchową także poprzez organizowanie dla nich rekolekcji czy dni skupienia. W razie konieczności należy ułatwić pomoc prawną w ramach działających na terenie diecezji tarnowskiej poradni specjalistycznych.

Duszpasterską troską powinny zostać objęte również osoby żyjące w stanie wolnym. Za koordynację duszpasterstwa osób stanu wolnego w dekanacie jest odpowiedzialny dekanalny duszpasterz małżeństw i rodzin. Dla osób stanu wolnego warto podjąć następujące działania duszpasterskie:

- organizowanie w dekanatach corocznych spotkań modlitewno-formacyjnych połączonych z konferencją, mających na celu pogłębianie życia duchowego oraz ukazywanie możliwości działań we wspólnocie parafialnej,
- proponowanie (przynajmniej raz w roku) rekolekcji, które mogłyby się odbyć np. w diecezjalnych domach rekolekcyjnych,
- głoszenie okolicznościowych kazań w parafiach w ramach dorocznych rekolekcji dla całej wspólnoty,
- celebrowanie mszy świętych połączonych z modlitwą o dobrego męża, o dobrą żonę³⁰.

Zakończenie

Kwestie związane z tematyką małżeństw i rodzin znalazły ważne miejsce podczas prac V Synodu Diecezji Tarnowskiej. Najpierw został powołany Zespół ds. Małżeństw i Rodzin w okresie przygotowawczym synodu, a następnie Komisja ds. Małżeństw i Rodzin. Obydwa te gremia zgodnie zauważyły, że małżeństwo sakramentalne stanowi podstawę chrześcijańskiej rodziny, która jest „domowym Kościołem”. Oznacza to przede wszystkim, że rodzina jako wspólnota zrodzona z wiary, wspólnotowo ją przeżywa, budowana jest na wzajemnej i ofiarującej się za innych miłości, pozostaje ufnie otwarta na zrodzenie nowego życia oraz poświęca się chrześcijańskiemu wychowaniu potomstwa, co jest jej niezastąpionym obowiązkiem i suwerennym prawem. Rodzina jako domowy Kościół przeżywa swoje bycie na wzór Chrystusa zarówno

30 Por. Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, n. 68–74.

w wymiarze religijnym, jak i w wymiarze szeroko pojętej troski o chleb powszedni. Bóg zbawia we wspólnocie a wspólnota wspiera na drodze zbawienia. Dlatego przed „domowymi Kościołami” staje wyzwanie budowania duchowej wspólnoty rodzinnej, a przed duszpasterstwem zadanie wspomagania tego wymiaru życia chrześcijańskiego. Małżeństwo i rodzina, podobnie jak cały Kościół, powinny odczytywać w Duchu Świętym znaki czasu i z zaufaniem Opatrzności Bożej podejmować pojawiające się wyzwania. Z jednej strony, pojawia się budzące nadzieję społeczne i kulturowe otwarcie zwłaszcza ludzi młodych na małżeństwo i rodzinę. Z drugiej strony, zasadniczym problem kulturowym dotyczącym małżeństwa i rodziny są wrogie ideologie, próbujące narzucić błędne koncepcje antropologiczne i etyczne. Kościół musi zmierzyć się z tymi wyzwaniami. W zachodzących zmianach ideologicznych nierzadko dostrzegamy to, co chrześcijańskie, ale mogą one też stanowić poważne zagrożenie. Dlatego wierni i pasterze powinni czuć. Pierwsi nad swoim życiem i swoimi wspólnotami domowymi, a drudzy nad powierzoną im owczarnią i jej zbawieniem.

Owocem prac synodalnych w diecezji tarnowskiej było wypracowanie, zgodnie z postulatami wiernych, odpowiedzi na wyzwania stojące przed duszpasterstwem małżeństw i rodzin. Znalazły one swój wyraz w dokumencie przyjętym na II sesji plenarnej. Wśród owych wyzwań znalazły się takie kwestie jak: rodzina w obliczu zjawisk związanych z emigracją, wsparcie małżeństw i rodzin przeżywających kryzysy, towarzyszenie osobom żyjącym w sytuacjach nieprawidłowych czy towarzyszenie osobom żyjącym w pojedynkę.

Bibliografia

Akta v Synodu Diecezji Tarnowskiej, XXII, t. 1, Tarnów 2017–2023.

Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25.01.1983, „Acta Apostolicae Sedis” 75 (1983), pars II, s. 1–317; tekst polski: *Kodeks prawa kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku. Stan prawny na dzień 8 sierpnia 2023 roku*.

Duszpasterstwo małżeństw i rodzin w diecezji tarnowskiej, w: *Akta v Synodu Diecezji Tarnowskiej*, XXII, t. 1, s. 547–571.

Jeż A., *Kościół na wzór Chrystusa. List pasterski zapowiadający v Synod Diecezji Tarnowskiej*, w: *Biuletyn v Synodu Diecezji Tarnowskiej*, nr 1, Tarnów 2017, s. 9–11.

Abstrakt

Małżeństwo i rodzina w pracach V Synodu Diecezji Tarnowskiej

Kwestie związane z tematyką małżeństw i rodzin znalazły ważne miejsce podczas prac V Synodu Diecezji Tarnowskiej. Najpierw został powołany Zespół ds. Małżeństw i Rodzin w okresie przygotowawczym synodu, a następnie Komisja ds. Małżeństw i Rodzin. Obydwa te gremia zgodnie zauważyły, że małżeństwo sakramentalne stanowi podstawę chrześcijańskiej rodziny, która jest „domowym Kościołem”. Owocem prac synodalnych w diecezji tarnowskiej było wypracowanie, zgodnie z postulatami wiernych, odpowiedzi na wyzwania dla duszpasterstwa małżeństw i rodzin. Znalazły one swój wyraz w dokumencie przyjętym na II sesji plenarnej. Wśród owych wyzwań znalazły się takie kwestie jak: rodzina w obliczu zjawisk związanych z emigracją, wsparcie małżeństw i rodzin przeżywających kryzysy, towarzyszenie osobom żyjącym w sytuacjach nieprawidłowych czy towarzyszenie osobom żyjącym w pojedynkę.

Słowa kluczowe: diecezja tarnowska, duszpasterstwo, małżeństwo, rodzina, synod

Abstract

Marriage and family in the work of the 5th Synod of the Tarnów Diocese

Issues related to marriage and family were given an important place during the work of the Fifth Synod of the Diocese of Tarnów. First, a Team for Marriage and Family was established during the preparatory period of the synod, and then a Commission for Marriage and Family was formed. Both bodies noted in agreement that the sacramental marriage constitutes the foundation of the Christian family, which is the „domestic Church”. The fruit of the synodal work in the Diocese of Tarnów was the formulation, in accordance with the requests of the faithful, of responses to the challenges facing the pastoral care of marriages and families. These were expressed in a document adopted at the second plenary session. Among these challenges were issues such as: the family in the face of phenomena related to emigration, support for marriages and families

experiencing crises, accompanying people living in irregular situations, and accompanying people.

Keywords: Diocese of Tarnów, family, marriage, pastoral care, synod